

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#top>

5. Кримінальний процес : підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін. ; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів : ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с.

6. Василь Фаринник. Як довго може тривати дізнання без вручення особі підозри. URL: https://zib.com.ua/ua/146456-yak_dovgo_mozhe_trivati_diznannya_bez_vruchennya_osobi_pidoz.html

7. Ірина Ордець. Як обчислювати строк досудового розслідування в разі скасування судом постанови про закриття кримінального провадження. URL: https://zib.com.ua/ua/146613-yak_obchislyuvati_strok_dosudovogo_rozsliduvannya_v_razi_ska.html?fbclid=IwAR1e7SKmwW9R8LQJ-YzHB4GjBoqffGKT2h-R8nJz1ARf-cVUTIWyBjRhw

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.46>

МОВЧАН Р.В.

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ, ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ ТА ВИБУХОВИМИ ПРИСТРОЯМИ

THE PERSON OF THE CRIMINAL AS AN ELEMENT OF THE CRIMINAL CHARACTERISTICS OF ILLEGAL HANDLING OF WEAPONS, AMMUNITION, EXPLOSIVES AND EXPLOSIVE DEVICES

У статті на основі системного аналізу теоретичних наукових положень, норм законодавства та матеріалів слідчої і судової практики розкриваються проблемні питання щодо особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики незаконного поведіння зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та вибуховими пристроями, визначається зміст цього елемента та обґрунтовується його структура й кореляційні зв'язки особи злочинця з іншими елементами криміналістичної характеристики. За мотивами вчинення злочинців було класифіковано на декілька груп: 1) особи, які вчиняють кримінальні правопорушення переслідуючи матеріальну вигоду – «бізнесмени». Для злочинних угруповань, що спеціалізуються на торгівлі зброєю та бойовими припасами, характерним є такий розподіл ролей: організатор, перевізник, майстер по зброї, охоронці, водії, особи, які надають приміщення для зберігання таких предметів, або відповідають за пошук клієнтів тощо. На кожній стадії є конкретна особа, яка відповідає за певний етап постановня чи зберігання зброї. Особи, які використовують службове становище для розкрадання зброї, потенційно можуть бути: а) особи, яким зброю видано для виконання службових обов'язків (військовослужбовці, співробітники правоохоронних органів); б) матеріально-відповідальні, які зобов'язані забезпечити збереження зброї (начальники складів озброєння, командири підрозділів тощо); в) особи, які безпосередньо виконують обов'язки з охорони озброєння (охоронці, часові); г) особи, які обслуговують, ремонтують зброєю, а також виконують інші роботи в сховищах озброєння (наприклад, вантажно-розвантажувальні роботи); д) особи, в чій обов'язки входить знищення, утилізація зброї; 2) особи, які вчиняють кримінальні правопорушення з метою забезпечення власної безпеки, для самозахисту, охоти або рибальства та «на всякий випадок» – випадкові; 3) особи, які мали наміри з вчинення інших кримінальних правопорушень із застосуванням зброї, але вчасно були викриті –

© МОВЧАН Р.В. – здобувач (ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»)

небезпечні; 4) особи, які вчиняють кримінальне правопорушення з мотивів помсти на ґрунті негативних міжособистісних відносин – злісні; 5) особи які мають приватний інтерес до колекціонування – колекціонери.

Ключові слова: криміналістична характеристика, особа злочинця, зброя, бойові припаси, вибухові речовини, вибуховий пристрій, розслідування.

The article, based on a systematic analysis of theoretical scientific provisions, legislative norms and materials of investigative and judicial practice, reveals problematic issues regarding the identity of the criminal as an element of the forensic characteristics of illegal handling of weapons, ammunition, explosives and explosive devices, determines the content of this element and substantiates its structure and correlations between the identity of the criminal and other elements of forensic characteristics. According to the motives of the criminals, they were classified into several groups: 1) persons who commit criminal offenses in pursuit of material gain – "businessmen". For criminal groups specializing in the trade in weapons and military supplies, the following distribution of roles is characteristic: organizer, transporter, weapons master, guards, drivers, persons who provide premises for storing such items, or are responsible for finding customers, etc. At each stage, there is a specific person who is responsible for a certain stage of creation or storage of weapons. Persons who use their official position to steal weapons can potentially be: a) persons to whom weapons were issued for the performance of official duties (military personnel, law enforcement officers); b) materially responsible persons who are obliged to ensure the preservation of weapons (chiefs of weapons depots, unit commanders, etc.); c) persons who directly perform the duties of weapons protection (guards, temporary); d) persons who maintain and repair weapons, as well as perform other work in weapons storage facilities (for example, loading and unloading work); e) persons whose duties include the destruction and disposal of weapons; 2) persons who commit criminal offenses for the purpose of ensuring their own safety, for self-defense, hunting or fishing and "just in case" – accidental; 3) persons who intended to commit other criminal offenses with the use of weapons, but were exposed in time, are dangerous; 4) persons who commit a criminal offense for revenge on the basis of negative interpersonal relations are malicious; 5) persons who have a private interest in collecting – collectors.

Key words: forensic characteristics, identity of the criminal, weapons, ammunition, explosives, explosive device, investigation.

Актуальність теми. Поняття «особа злочинця» поєднує в собі соціологічне поняття особи і юридичне – злочинець. Тому дана проблема повинна розв'язуватися, виходячи із загального вчення про особу як таку [1, с. 235]. Звичайно, ширшим є поняття «людина», яке охоплює нерозривну єдність двох сторін її суті: соціальної та біологічної. У понятті «особа» фіксуються тільки її соціальні ознаки. Особа – це соціальна якість людини, те, ким вона стала у процесі соціалізації. Ці якості особи визначаються рівнем її свідомості, змістом внутрішнього духовного світу. Обумовлена соціальним середовищем і попереднім досвідом, свідомість стає активним елементом особи, визначаючи у конкретних випадках вибір нею тієї чи іншої форми поведінки [2, с. 16]. Ознаки особи можуть бути як позитивними, так і негативними. Останні найбільш характерні для особи злочинців.

З позиції кримінального права – це суб'єкт кримінального правопорушення, тобто, фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа (ч. 1 ст. 18 КК України) [3].

Наукова розробка криміналістичного дослідження особи злочинця, тактики та методики отримання і використання інформації про нього, має важливе практичне і теоретичне значення для більш повного, всебічного та швидкого досудового розслідування кримінального правопорушення [4].

Стан дослідження. Значний внесок у дослідження особи злочинця (криміналістичний аспект) зробили Т. В. Авер'янова, М. Ю. Антонян, Р. С. Белкін, О. Я. Баєв, І. О. Возгрін, О. М. Колесніченко, В. О. Коновалова, О. В. Образцов, М. В. Салтевський, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та ін. У той же час досі недостатньо дослідженим є питання характеристики особи злочинця,

який вчиняє незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями.

Виклад основного матеріалу. На думку Ю. М. Антоняна особа злочинця є не що інше, як модель, абстракція, що поєднує в собі найбільш характерні особливості особи злочинця як соціального та психологічного типу. Далеко не кожна людина, яка вчинила злочин, може бути названа представником цього типу, оскільки останній складається тільки з його характерних представників [5, с. 20].

Дослідження характеристики особи злочинця ґрунтувалося на даних проведеного нами опитування правоохоронців та матеріалах вивчених кримінальних проваджень відповідної категорії.

Соціально-демографічну характеристику особи злочинця, який вчинив незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями доцільно почати з такого критерію, як стать особи. Результати аналізу осіб, які вчиняють розглядувані кримінальні правопорушення (за матеріалами вивчених кримінальних справ (проваджень), свідчать про те, що такими особами зазвичай є чоловіки – 91 %. Переважна більшість з яких (82%) проживало в містах й вчиняли кримінальне правопорушення в населених пунктах фактичного проживання, у т. ч. на території їхнього адміністративного обслуговування, 37,6% родом з цих же міст. Низький відсоток серед злочинців осіб жіночої статі (9%) обумовлений відсутністю в них характерного інтересу до об'єктів озброєння, через що вони не володіють достатнім рівнем компетенції. Особливість жіночої злочинної діяльності характеризується, по-перше, тим, що в більшості випадків вона здійснюється в складі злочинного об'єднання, учасниками якого є переважно чоловіки; в інших випадках – одноособово, з метою особистого збагачення шляхом обміну або продажу об'єктів озброєння. По-друге, жінкам властиве виконання другорядних завдань – приховування об'єктів та слідів кримінального правопорушення, у результаті чого вони дуже рідко виступають ініціаторами злочинної діяльності [6, с. 5].

Стосовно національності особи злочинця та його етнічної належності, то згідно з результатами дослідження, переважна більшість 68,4% осіб за походженням є українцями, але деякі з них є вихідцями з країн Закавказзя, та росії – 22%). Майже в третині випадків, іноземці вчиняють контрабанду об'єктів озброєння, раніше придбаних на території України.

Вік особи – важлива ознака особи злочинця, яка дозволить виявити протиправну активність різних за віком груп. Згідно зі статистичними даними, найбільшу кількість становлять особи віком 20–45 років – 70,3%. Особи віком від 16 до 19 років – 7,3%, а від 45 років і старші – 20,4%.

Стосовно освітнього рівня таких осіб, то варто зазначити, що згідно статистичних даних більшість з них мали неповну середню, або середньо-спеціальну освіту – 38,6% й 33,5% відповідно. Показник вищої освіти був зафіксований у 28,9% злочинців. На підставі цих даних можна дійти висновку, що найбільше кримінальних правопорушень цієї категорії вчиняють особи, які мають середню освіту, оскільки вона є обов'язковою, що й зумовило такий рівень освіти в переважній більшості злочинців.

При соціально-рольовому підході враховуються особливості взаємодії особистості із соціальним середовищем. Родинний стан та наявність дітей має важливе значення для соціально-демографічної характеристики особи злочинця, адже наявність сім'ї передбачає певні обов'язки, які індивід повинен виконувати з метою забезпечення нормального існування інституту сім'ї в суспільстві. Стосовно особи злочинця розглядуваних кримінальних правопорушень встановлено, що деяка частина цієї категорії осіб (33,5%) на момент вчинення кримінального правопорушення не перебувала у шлюбі, але мала на вихованні неповнолітніх, або малолітніх дітей (46,5%).

За матеріалами вивчених кримінальних справ (проваджень) більшість осіб, які займалися злочинними діями, офіційно були безробітними, хоча працездатними 42,7 %. Серед підозрюваних (обвинувачених), доцільно виокремити військовослужбовців, зокрема, таких, що: а) звільнені з військової служби (25%); б) добровольці (22%); в) військовослужбовці (21%), з яких кадрової (19%), контрактної (33%), строкової (18%) служби.

Серед головних мотивів учинення таких кримінальних правопорушень, переважає користь та бажання володіти й розпоряджатися зазначеними об'єктами. До першої групи належать особи, які вчиняють такі кримінальні правопорушення заради матеріальної вигоди, так звані «бізнесмени». Для них незаконне поводження зі зброєю не більше ніж бізнес і є джерелом отримання прибутку. Другу групу становлять особи, які (як вони самі заявляють) вчиняють таке кримінальне правопорушення з метою забезпечення власної безпеки, для самозахисту, охоти або рибальства, «на всякий випадок» (21 %). Третю групу складають особи, які мали наміри з вчинення інших злочинів із застосуванням зброї (15 %), або виконання охоронних функцій (10 %).

До четвертої групи увійшли особи, які вчинили кримінальне правопорушення з мотивів помсти на ґрунті негативних міжособистісних відносин (5 %). До п'ятої групи ми віднесли осіб які мають приватний інтерес до колекціонування (3 %).

Ставлення винуватих до вчиненого кримінального правопорушення, показує, що 58,6 % осіб повністю визнали себе винуватими, 13,7 % частково визнали свою провину та 27,7 % себе винуватими не визнали.

Як засвідчили результати дослідження, більша частина осіб, які вчинили незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями, раніше не були судимі 58 %. Водночас, спостерігається значний відсоток і тих, хто мав судимість.

Характер раніше вчинених кримінальних правопорушень має такий вигляд: кількість осіб, які мають судимість за кримінальні правопорушення проти власності, становить 55,1 %; за кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів були засуджені 18,5 %; за кримінальні правопорушення проти громадської безпеки були засуджені 9,9 % осіб; 7,2 % винних вчинили кримінальне правопорушення проти життя чи здоров'я особи; за кримінальні правопорушення проти громадського порядку, моральності раніше були засуджені 3,5 % осіб; за кримінальні правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи – 1,2 %.

У більшості осіб, які вчиняють незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями, відсутні моральні принципи та переконання, зазвичай спостерігається дещо примітивний, звужений світогляд.

Судово-слідча практика свідчить, що близько 12 % кримінальних правопорушень досліджуваної категорії вчиняються особами в стані алкогольного (89,1 %), або наркотичного (11,9 %) сп'яніння, що в переважній більшості випадків (у 67,6 %) супроводжується демонстрацією об'єктів озброєння та грубою неповагою до суспільства, з порушенням громадського порядку. Такі ситуації, як правило, здійснюють раніше вже судимі особи.

Крім цього, незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями може вчинятись у групі за попередньою змовою або організованою групою.

Для злочинних угруповань, що спеціалізуються на торгівлі зброєю та бойовими припасами, характерним є такий розподіл ролей: організатор, перевізник, майстер по зброї, охоронці, водії, особи, які надають приміщення для зберігання таких предметів, або відповідають за пошук клієнтів тощо. На кожній стадії є конкретна особа, яка відповідає за певний етап постановки чи зберігання зброї. Зокрема, в більшості випадків вона визначається такою конфігурацією:

- 1) лідер (організаційно-управлінська ланка);
- 2) особа (особи), яка безпосередньо вчиняє злочин (виконавська ланка);
- 3) особа (особи), яка забезпечує систематичну злочинну діяльність (функціонування) злочинних об'єднань (забезпечувальна ланка) [7, с. 81].

Наприклад, за результатами дослідження телефонних дзвінків, відеофайлу з відеореєстратора, а також відеоспостереження за обвинуваченими Київським районним судом м. Одеси в судовому засіданні було встановлено, що кожен з учасників групи гр. А., гр. Б. та гр. В. виконували свою роль, об'єднавшись єдиним планом з розподілом функцій – ролей учасників групи. Як встановлено в судовому засіданні, саме гр. А. є організатором злочинної групи та в подальшому виконував роль посередника між покупцем й організатором, гр. Б. з гр. В. виконували роль продавця. Крім того, встановлено, що обвинувачені, діючи організовано злочинною групою, займалися незаконним збутом автоматичної зброї, крупнокаліберних кулеметів, гранатометів, набоїв та вибухівок [8].

Не менш багатоманітною є діяльність забезпечувальної ланки злочинного об'єднання. До неї можна віднести розробку конкретних методів та прийомів підготовки та вчинення незаконного обігу вогнепальної зброї, облік грошових коштів злочинного об'єднання, пошук каналів їх легалізації, здійснення контролю за дотриманням неформальних норм поведінки її членами, вирішення питань щодо підбору кандидатів для участі у злочинному об'єднанні та/або вчинюваних ним злочинів тощо. Також типовими для цієї ланки є функції забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки злочинного об'єднання. Частіше цю діяльність здійснюють раніше засуджені особи, які мають уявлення про методи роботи правоохоронних органів [7, с. 81–82].

За нашими даними, допоміжним персоналом у процесі незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями частіше виступають:

– охоронці, які супроводжують вантаж до місця перебування покупця, контролюють передачу вантажу, отримують від клієнтів кошти, охороняють приміщення, де зберігається зброя, беруть участь у конфліктах із конкурентними злочинними об'єднаннями тощо;

– водії, які не лише відповідають за доставку вантажа, а й можуть також виконувати функції охоронців;

– особи, які надають приміщення для зберігання зброї чи її виготовлення та ремонту.

Однак, найбільш стабільними і довготривалими слід вважати злочинні групи, які вчиняють розкрадання на об'єктах концентрації озброєння (військові частини, склади), де працюють злочинці, які є військовослужбовцями посадовими особами цих підприємств, організацій, військових частин. Розкрадання супроводжуються і такими злочинами, як зловживання службовим становищем, халатність, службове підроблення тощо [9, с. 46].

Особами, які використовують службове становище для розкрадання зброї, потенційно можуть бути:

1) особи, яким зброю видано для виконання службових обов'язків (військовослужбовці, співробітники правоохоронних органів);

2) матеріально-відповідальні, які зобов'язані забезпечити збереження зброї (начальники складів озброєння, командири підрозділів тощо);

3) особи, які безпосередньо виконують обов'язки з охорони озброєння (охоронці, часові);

4) особи, які обслуговують, ремонтують зброю, а також виконують інші роботи в сховищах озброєння (наприклад, вантажно-розвантажувальні роботи);

5) особи, в чій обов'язки входить знищення, утилізація зброї [9, с. 47].

Порівняння соціально-демографічних, соціально-рольових та кримінально-правових характеристик підозрюваних, обвинувачених та засуджених, дає можливість констатувати, що ними виступають працездатні й повнолітні особи, які маючи антисуспільні настанови, не бажають знайти законних шляхів заробітку та розглядають незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями як можливість швидкого збагачення, або спосіб утвердження в злочинному середовищі. Процес же і причини формування антигромадських поглядів, звичок і установок злочинців такі складні, що їх неможливо пояснити якимось одним фактором, зокрема, низьким рівнем освіти і культури. У багатьох випадках перед безпосереднім вчиненням злочинів має місце доволі тривалий процес формування особи злочинця, його антисоціальних поглядів, інтересів, які в подальшому виступають причиною злочинної поведінки.

На основі дослідження Антоняна Ю. М. [6], за ступенем суспільної небезпечності особи та кримінальної активності можна виділити наступні типи особи злочинця у досліджуваній сфері:

1) активні антисоціальні – особи зі стійкою антисоціальною злочинною установкою;

2) асоціальні – злочинці з нестійкою установкою, яких легко залучити до злочинної діяльності за допомогою матеріальної вигоди;

3) ситуативні – особи, суспільна небезпека яких не виражена, водночас вони надзвичайно залежні від ситуації, в яку потрапляють.

Залежно від рівня їхньої компетенції та навиків у користуванні зброєю, їх можна додатково класифікувати на таких як:

а) дилетант;

б) спеціаліст;

в) професіонал.

У наведених типах злочинців простежується проста форма прояву рівнів їхньої компетенції: від недосвідченого й вмілого «власника незаконного озброєння» до професіонала, який володіє не тільки спеціальними (поглибленими) знаннями, а й вміннями та навичками поводження з цими об'єктами. Такий підхід може використовуватися значно в розширеній формі, враховуючи суміжні фактори проявів (поведінку, мотиви, мету тощо). У запропонованому переліку було взято до уваги інтерес злочинця, оскільки поряд з інтересом формуються знання, уміння та навички, тобто його компетенція, що в сукупності є специфічним інструментом для реалізації злочинної діяльності у сфері незаконного обігу зброї [10, с. 80].

За результатами дослідження встановлено, що невеликий відсоток злочинців (15,2 %) раніше мали навички поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями з них: раніше служили в армії (16,2 %), були співробітниками правоохоронних органах (8,1 %), брали участь в ООС (12,7 %), займалися полюванням (6,8 %), були власниками зброї на законних підставах (28,5 %).

Зазвичай незаконне поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами або вибуховими пристроями триває до 1 року – в 47 %; в 18 % кримінальних провадженнях йдеться про термін до 1 місяця; до 5 років зброя знаходиться у осіб в 9 % випадків; термін до 1 тижня зазначається в 5 %; в 4 % зброя та бойові припаси зберігалися у обвинувачених до 8 років.

Оскільки однією з ознак кримінального правопорушення є караність, то особа, визнана винною у вчиненні суспільно-небезпечного діяння має понести відповідне покарання, передбачене законом. Санкція ч. 1 ст. 263 КК України передбачає покарання за цей злочин виключно у вигляді позбавлення волі від 3 до 7 років.

За результатами аналізу судової практики, можемо констатувати, що покарання було призначено винним так: у 65 % судових справах винні отримали покарання у вигляді позбавлення волі до 3 років включно; 7 % осіб було засуджено до позбавлення волі від 3 років до 5 років включно; 13 % були покарані штрафом та такої же кількості засудженим було призначено покарання у вигляді громадських робіт. Тобто, як бачимо, в деяких випадках призначається покарання більш м'яке, ніж передбачено законом за вчинення цього злочину. Втім, у вироках переважно вживаються штампи: «враховуючи вчинене», «враховуючи обставини справи», «враховуючи пом'якшуючі та обтяжуючі вину обставини» тощо. При цьому не конкретизується, які ж саме обставини враховується судом.

Висновки. На основі характеристики особи злочинця, узагальнення результатів анкетування респондентів та матеріалів слідчо-судової практики визначено, що цей вид кримінальних правопорушень вчиняють переважно особи чоловічої статі (91 %), українці (68,4 %), вихідці з країн Закавказзя та росії (22 %), більшість з яких (82 %) проживає в містах й вчиняє кримінально-протиправні дії в населених пунктах фактичного проживання, віком 20–45 років (70,3 %), з середньою, або середньо-спеціальною освітою (38,6 % й 33,5 % відповідно), які на момент вчинення кримінального правопорушення не перебували у шлюбі, але мали на вихованні неповнолітніх, або малолітніх дітей (46,5%), офіційно безробітні, хоча працездатні (42,7 %), раніше судимі (48 %), за вчинення кримінальних правопорушень проти власності (55,1 %), у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (18,5 %); проти громадської безпеки (9,9 %), життя чи здоров'я особи (7,2 %). У таких осіб відсутні моральні принципи та переконання, зазвичай у них спостерігається дещо примітивний, звужений світогляд, вони схильні до вчинення кримінальних правопорушень у стані алкогольного (89,1 %), або наркотичного (11,9 %) сп'яніння, що в переважній більшості випадків (67,6 %) супроводжується демонстрацією об'єктів озброєння та грубою неповагою до суспільства, з порушенням громадського порядку.

За мотивами вчинення незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та вибуховими пристроями злочинців було класифіковано на декілька груп: 1) особи, які вчиняють кримінальні правопорушення переслідуючи матеріальну вигоду – «бізнесмени». Особи, які використовують службове становище для розкрадання зброї, потенційно можуть бути: а) особи, яким зброю видано для виконання службових обов'язків (військовослужбовці, співробітники правоохоронних органів); б) матеріально-відповідальні, які зобов'язані забезпечити збереження зброї (начальники складів озброєння, командири підрозділів тощо); в) особи, які безпосередньо виконують обов'язки з охорони озброєння (охоронці, часові); г) особи, які обслуговують, ремонтують зброю, а також виконують інші роботи в сховищах озброєння (наприклад, вантажно-розвантажувальні роботи); д) особи, в чій обов'язки входить знищення, утилізація зброї; 2) особи, які вчиняють кримінальні правопорушення з метою забезпечення власної безпеки, для самозахисту, охоти або рибальства та «на всякий випадок» – випадкові; 3) особи, які мали наміри з вчинення інших кримінальних правопорушень із застосуванням зброї, але вчасно були викриті – небезпечні; 4) особи, які вчиняють кримінальне правопорушення з мотивів помсти на ґрунті негативних міжособистісних відносин – злісні; 5) особи які мають приватний інтерес до колекціонування – колекціонери.

Список використаних джерел:

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології науки. 424 с.
2. Джуца О. М. Злочинець або особа, яка вчинила злочин (порівняльний аналіз). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2(91). С. 15–21.
3. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квіт. 2001 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

4. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітька. 5-те вид. переробл. та допов. Київ : ІнЮре, 2016, 640 с.
5. Антонян Ю. М. Особо опасный преступник : монографія. М. : Проспект, 2014. 310 с.
6. Антонян Ю. М., Еникеев М. И., Эминов В. Е. Психология преступника и расследования преступлений : монографія. М. : Юрист, 1996. 336 с.
7. Тарасенко О. С. Розслідування незаконного поводження з вогнепальною зброєю, що вчиняється злочинними об'єднаннями : дис. ... док. юрид. наук. Київ. 2017. 283 с.
8. Вирок Київського районного суду м. Одеси від 17 трав. 2016: справа № 520/1390/15-к ; Кримінальне провадження № 1-кп/520/232/16. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57807544>
9. Щербаковський М. Г., Андреев Д. В. Розслідування незаконного обігу зброї : монографія. Харків, 2021. 192 с.
10. Волобоев А. О. Методика розслідування незаконного поводження зі зброєю та бойовими припасами : дис. ... док. філософ. Кривий Ріг. 2020. 320 с.

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.47>

ОСТРЕНКО М.В.

**ПІДСТАВИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ПОРЯДОК ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ГРОМАДЯНИНОВІ
НЕЗАКОННИМИ ДІЯМИ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ, ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ, ПРОКУРАТУРИ І СУДУ» ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНСТИТУТУ
РЕАБІЛІТАЦІЇ У ЧИННОМУ КПК УКРАЇНИ**

**GROUND FOR DAMAGES UNDER THE LAW OF UKRAINE “ON THE PROCEDURE
OF COMPENSATION OF DAMAGE CAUSED TO A CITIZEN BY ILLEGAL ACTIONS
OF INTELLIGENCE AND PRE-TRIAL INVESTIGATION BODIES, OFFICE
OF PUBLIC PROSECUTOR AND JUDICIARY” AS AN ELEMENT OF THE INSTITUTE
OF REHABILITATION IN THE CURRENT CPC OF UKRAINE**

Метою статті є аналіз деяких правових норм із відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями уповноважених органів, які займаються кримінальною процесуальною діяльністю. Зокрема дослідження підстав відшкодування шкоди, завданих діями або бездіяльністю органів державної влади, визначених ст. 1 Закону та вироблення пропозицій, щодо їх вдосконалення. А також подальша перевірка на відповідність останніх відносно теоретичних положень реабілітації осіб незаконно притягнутих до кримінальної відповідальності. У статті досліджено ряд правових норм із відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями уповноважених органів, які займаються кримінальною процесуальною діяльністю, передбачені положеннями кримінального процесуального кодексу України та Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» від 01.12.1994 р., та відповідність останніх ознакам авторського поняття реабілітації у кримінальному процесі. Зокрема, досліджено положення ч. 1 ст. 1 Закону та відповідних до нього норм ч. 1 ст. 42, ч. 2 ст. 43, ст. 159, п. 5 ч. 1 ст. 176, ст. 183, ст. 208, ст. 234, п. 2 ч. 4 ст. 258 ч. 3 ст. 261, ст. 261,

© ОСТРЕНКО М.В. – ад'юнкт кафедри кримінального процесу (Національна академія внутрішніх справ)